

ספרי' – אוצר החסידים – ליובאוויטש

התוועדות

כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

יום שמחת תורה, ה'תשל"ב

חלק ג – יו"ל לש"פ וירא, ט"ו מרחשון, ה'תשע"ח

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה לבריאה

הוספה

בי"ה, כ"ג אייר תשי"ב
ברוקלין.

הווי"ח אי"א הרה"ח עוסק בצ"צ
בעל כשרון ובעל מדות וכו'
מוה"ר ... שי

שלום וברכה!

בשמחה קבלתי ההודעה אשר הנתוח עבר בשלום והי' בהצלחה ושב הוא לאיתנו וגם במהירות יותר מאשר שיערו הרופאים, ויהי"ר מהשי"ת אשר עד מהרה ירוץ דברו וירפאהו כפשוטו בבריות גופא ויוכל לנצל את כשרונותיו וכחותיו בהחזקת היהדות לתועלת הרמת קרן ישראל סבא, אשר בזמננו זה בפרט, הנה כל רגע ורגע יקר הוא במאד, כי בשעתא חדא וברגעא חדא אפשר לעשות גדולות ונצורות, והשי"ת יזכה את כאו"א מאתנו למלאות שליחותו בעלמא דין מבלי מניעות ועכובים ומתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף.

בברכה לרפואה קרובה המחכה לבשו"ט.

עד מהרה ירוץ דברו: תהלים קמז, טו. וראה לקו"ת ס"פ קרה. ובכ"מ.
דברו וירפאהו: ע"פ תהלים קז, כ.

לעילוי נשמת

הרה"ח עוסק בצ"צ כו' ר' שמואל בהרה"ח ר' חיים הלל ע"ה

נפטר י"ב מרחשון, ה'תשע"ה

זוגתו מרת בתי בת הרה"ח שד"ר ר' בן ציון ע"ה

נפטרה טו"ב מרחשון, ה'תשע"ב

אזימאָו

שלוחי כ"ק אדמו"ר כיובל שנה במדינת צרפת

ת' נ' צ' ב' ה'

נדפס על ידי קרן שמואל ובתי

שבהיותה במעמד ומצב ש"כל כבודה בת מלך פנימה"²⁸⁴, יש לה השפעה גם על הפעולות של הבעל (כולל גם בנוגע ל"בניך אלו התלמידים"²⁸⁵) מחוץ לבית, כיון שכללות הנהגתו של הבעל תלוי באוירה שספג בזמנים שבהם נמצא בתוך הבית.

ובידה האפשרות לפעול שהבית יהי בבחינת "ארץ ישראל", "ארץ אשר גו' עיני אלקיך בה"²⁸⁶ — לא רק בר"ה ויוהכ"פ, שאז מתנהגים ע"פ התורה, אלא "מרשית השנה ועד אחרית שנה"²⁸⁶, היינו, שבמשך כל השנה כולה, מתחילתה ועד סופה, מסתכל הקב"ה ונהנה מאופן הנהגת הבית.

ו"במדה שאדם מודד בה מודדין לו"²⁸⁷ — שכאשר יהודי פועל שהבית שלו יהי מקום שבו לא תהי שליטה לאף אחד חוץ מהקב"ה, פועל הקב"ה שבבית זה לא תהי שליטה למישהו אחר חוץ מיהודי זה, ונותן לו כח להיות בעה"ב על ד' אמותיו, לעשות מהם "ארץ ישראל", כפתגם הצ"צ: "עשה כאן ארץ ישראל"²⁸⁸.

ועאכ"כ בנוגע לבני ארץ ישראל, ובפרט אלו שלאחרי הנסיונות שעברו כו' הגיעו ונמצאים בכפר חב"ד, נחלת הר חב"ד ולוד וכו'²⁸⁹ — שעליהם לפעול שהשקפת עולמם תתפשט בכל ארץ ישראל.

וענין זה ימהר את ביאתם של כל קרוביהם ומכריהם, וכל אשר בשם ישראל יכונה, בכל מקום שבו נמצאים במיצר ובשבי' — שיצאו למעמד ומצב של הרחבה והרווחה, ויוכלו לגדל בנים ובני בנים, בשמחה ובטוב לבב.

[כ"ק אדמו"ר שליט"א צוה לנגן ניגון הכנה, ניגון רבינו הזקן בן ד' הבבות (בכא הג' — ג"פ), והניגון "ניע זשוריצי כלפצי".

לאחרי ברכת המזון, הבדלה ותפלת ערבית — נתן כ"ק אדמו"ר שליט"א לכל המסובים מ"כוס של ברכה".]

בס"ד.

פתח דבר

לקראת ש"פ וירא, ט"ו מרחשון הבעל"ט, הננו מוציאים לאור חלק שלישי ואחרון מהתוועדות יום שמחת תורה, ה'תשל"ב — הנחה בלתי מוגה (חלק ראשון י"ל לימים ראשונים דחג הסוכות, חלק שני י"ל לשמע"צ ושמח"ת).

*

בתור הוספה — מכתב (תדפיס מכרכי אגרות-קודש שמכנינים עתה לדפוס).

*

ויה"ר שנוכח תיכף ומיד ממש לקיום היעוד "הקיצו ורננו גו'", ומלכנו נשיאנו בראשם, וישמיענו נפלאות מתורתו, "תורה חדשה מאתי תצא".

ועד הנחות בלה"ק

ט' מרחשון, ה'תשע"ח,
ברוקלין, נ.י.

©

Published and Copyright 2017 by
LAHAK HANOCHOS INC.

788 Eastern Parkway Suite #408 Brooklyn, New York 11213

Tel. (718) 604-2610

info@lahak.org • http://www.lahak.org

The Kehot Logo is a trademark of Merkos L'inyonei Chinuch.

5778 • 2017

Printed in the United States of America

נדפס באדיבות דפוס
The PrintHouse

538 Johnson Ave. Brooklyn N.Y. 11237
(718) 628-6700

נסדר והוכן לדפוס
על ידי חיים שאול בן חנה
בדפוס "ועד הנחות בלה"ק"
(718) 604-2610

נדפס בסיוע ולזכות יצחק בן לאה וזוגתו רבקה ויקה בת רחל ומשפחתם שיחיו

טו"ס סט. וראה גם תו"מ ח"ס ריש ע' 140. 287) סוטה שבערה 244.
וש"נ. 288) אג"ק אדמו"ר מהוריי"צ ח"א ע' תפה.
284) תהלים מה, יד. הובא ברמב"ם הל' אישות פ"ג הי"א.
285) ספרי ופרש"י ואתחנן ו, ז.
286) עקב יא, יב.
289) כ"ק אדמו"ר שליט"א אמר: ממקומות אלו יש לי ידיעות, ומסתמא יש עוד מקומות כיו"ב.

אי אפשר להשאיר ילדה בבית-ספר שיש בו ילדות שמתנהגות באופן בלתי-רצוי; אם זהו המצב — עליך לייסד בית-ספר חדש! ולהעיר גם ממ"ש הרמב"ם²⁷⁷ ש"צריך אדם להתחבר לצדיקים ולישב אצל החכמים תמיד כדי שילמוד מעשיהם, ויתרחק מן הרשעים כו" [אע"פ שבנוגע להנהגתו בעצמו כותב²⁷⁸ שרוב שעות היום התעסק עם גוים כו', בגלל קירבתו אל הסולטן וכו'], ועד כדי כך, ש"אם היו כל המדינות שהוא יודעם ושומע שמועתן נוהגים בדרך לא טובה .. יצא למערות ולחוחים ולמדברות וכו"; ועאכ"כ עתה, שאין צורך לצאת למדבר, כיון שיש בתי-ספר הראויים לבנות שרה רבקה רחל ולאחיה.

וזהו אופן ההנהגה של יעקב — לא כאברהם שיצא ממנו ישמעאל, ולא כיצחק שיצא ממנו עשו²⁷⁹, אלא באופן ש"מטתו שלימה"²⁸⁰, ומזה נעשית אח"כ "נחלה בלי מצרים"²⁸¹.

ולכן, כאשר "יעקב הלך לדרכו", אזי "ויפגעו בו מלאכי אלקים" — שזהו דבר שלא מצינו אצל אברהם ויצחק, כי אם אצל יעקב.

ומתוך שמחה, שפורצת גדר²⁸² של כל ההגבלות, הולכים לעבודת כל השנה כולה, שתהי' שנה של יהדות, שבה ינצל כל אחד את השפעתו במשפחה ובחוג שלו ובכל מקום שידו מגעת, בדרך היהדות, ויעמיד ילדים שיהיו מתאימים לשמם — בני אברהם יצחק ויעקב ובנות שרה רבקה רחל ולאחיה, ולהיות "צבאות השם", שעמהם יצאו לקראת משיח צדקנו, בגאולה האמיתית והשלימה.

* * *

מ. בנוגע להנהגה האמורה — פועלות הנשים לא פחות ואולי יותר מאשר האנשים, כי:

בנוגע לבני הבית — בודאי נוגעת השקפת-עולם של האשה, שבתור עקרת-הבית היא זו שקובעת את האוירה והמעמד של כל הבית, כולל גם בנוגע לבעל, שביחד עם זה שצריכה לכבדו כו', הנה בראותה שחסר אצלו דבר-מה, הרי היא "עושה רצון בעלה" שיהי' באופן המתאים לרצונו של הקב"ה, שזהו הסימן שהיא "אשה כשרה"²⁸³, ונמצא,

(277) ה' דעות רפ"ו (וראה לקו"ש ח"ג ויחי מזו, לא. ע' 17 הערה 19).
 (278) שו"ת הרמב"ם פאר הדור סקמ"ג.
 (279) פסחים נו, א. ועוד.
 (280) ויק"ר פל"ו, ה. הובא בפרש"י עה"ת
 (281) שבת ק"ח, סע"א.
 (282) ראה סה"מ תרנ"ז ס"ע רכג ואילך.
 (283) תדבאר"ר פ"ט. הובא ברמ"א אה"ע ועוד.

כה. ענינו של שמע"צ, יום השמיני של חג הסוכות — שבו באים כל הענינים שהיו בשבעת ימי הסוכות באופן של קליטה בפנימיות, כי, כל זמן שלא נקלט בפנימיות, הרי זה סימן שעדיין לא נעשה ענין שלו (אלא כמו ענין ששייך אל הזולת), ובלשון החסידות, שחג הסוכות הו"ע המקיף, ואילו בשמע"צ נעשית הקליטה בפנימיות (כנ"ל ס"ז).

וענין זה מתאים גם עם המבואר¹⁹² בטעם השם "שמיני עצרת"³⁸, לפי שאין בו מצוה חיובית (כמו בשבעת ימי הסוכות שיש בהם מצות ישיבה בסוכה ונטילת ד' מינים), מלבד הציווי "כל מלאכת עבודה לא תעשו"³⁸, שזהו הפירוש ד"עצרת": "עצורים בעשיית מלאכה"¹⁹³ — דכיון שלא ניתוסף ענין חדש, הרי זה זמן מיוחד לחזור ולעכל ולקלוט ("איבערקייען") את כל הענינים שהיו לפניו.

ולהעיר גם מהמבואר במדרשי חז"ל¹⁹⁴ שבשבעת ימי הסוכות מקריבים שבעים פרים כנגד שבעים אומות העולם, ואילו בשמע"צ מקריבים פר אחד כנגד עם ישראל, אומה יחידה, וכמשל המלך שבתחילה עושה סעודה גדולה לכל בני המדינה, ואח"כ עושה סעודה קטנה לאוהבו; והרי גם הקרבת שבעים הפרים כנגד אומות העולם נעשית (לא ע"י אומות העולם עצמם, שאינם נכנסים לביהמ"ק¹⁹⁵, וכאשר "באו בה פריצים" — אזי "חללוה"¹⁹⁶, כי אם) ע"י בני, אלא שזהו ענין שבנ"י עושים (לא בשביל עצמם, אלא) בשביל הזולת, כך, שעדיין אין זה ענין שלהם, ורק בשמע"צ מקריבים פר אחד עבור עצמם.

אך אין פירוש הדברים שבשמע"צ מתבטלת מציאותם של הגוים; בודאי ישנם גוים, ומה גם שזה עתה קיבלו חיזוק ותוקף ע"י הקרבת שבעים הפרים, שע"ז נעשה שלום בעולם, וכמארז"ל¹⁹⁷ "אילו היו אומות העולם יודעים מה ה' המקדש יפה להם קסטריות היו מקיפים אותו כדי לשמרו כו"; אבל אעפ"כ, מה שניכר בשמע"צ — הרי זה רק ענינם של בני, "אומה יחידה".

ומזה נמשך על כל השנה כולה בנוגע לעבודה — שגם כאשר יהודי עוסק בעניני העולם, הרי זה בלא לב ולב. אמנם "בזעת אפך תאכל לחם"¹⁹⁸

(192) ראה חזון יחזקאל לתוספתא ר"ה
 פ"א הי"א. ערכין פ"א הי"ד. וראה גם תו"מ ביהב"ח פ"ז הט"ז.
 (196) יחזקאל ז, כב. וראה לקו"ש חכ"א חמ"ח ס"ע 186 ואילך.
 (193) פרש"י עה"פ. נתבאר בלקו"ש חל"ג ע' 176 ואילך.
 (194) סוכה נה, ב. במדב"ר ותנחומא ס"פ פינחס. פרש"י שם, לה"ל.
 (195) כלים פ"א מ"ח. רמב"ם הל' ע' 253 ובהערות ושוה"ג. וש"נ.
 (197) במדב"ר פ"א, ג.
 (198) בראשית ג, יט.

(שכולל כל צרכי האדם¹⁹⁹), כיון ש"קוץ ודרדר תצמיח לך"²⁰⁰, אבל היגיעה והזיעה הם רק באופן ד"יגיע כפיך"²⁰¹, ואילו הראש והלב מונחים במקום אחר²⁰² — הראש מונח בלימוד התורה, והלב מונח באהבת ה' ואהבת ישראל, כיון שנרגש אצלו שהעיקר הוא עניני יהדות.

כו. והנה, חג הסוכות הוא כמו כללות "חודש השביעי"²⁰³ ש"מושבע בכל"²⁰⁴, הן בענינים רוחניים והן בענינים גשמיים: ענינים רוחניים — מצות סוכה וד' מינים, וענינים גשמיים — להיותו "חג האסיף"²⁰⁵, "באספך מגרנך ומיקבך"²⁰⁶. אבל אעפ"כ, גם במצות סוכה העיקר הוא ענין האכילה, כי, אע"פ שהחיוב דמצות סוכה הוא באופן ד"תשבו כעין תדורו"²⁰⁷, "שיהי' אוכל ושותה וישן ויטייל ודר בסוכה .. כדרך שהוא דר בביתו בשאר ימות השנה"²⁰⁸, הרי ברכת "לישב בסוכה" היא רק על אכילת פת, ואילו כל שאר הענינים "נמשכים וטפלים לאכילה (שכוללת כל צרכי האדם²⁰⁹) שהיא עיקר מצות הישיבה בסוכה"²¹⁰.

ובנוגע לאכילה בסוכה — איתא במשנה²¹¹: "רבי אליעזר אומר, ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, אחת ביום ואחת בלילה. וחכמים אומרים, אין לדבר קצבה, חוץ מלילי יום טוב ראשון של חג בלבד".

ובגמרא: "מאי טעמא דרבי אליעזר, תשבו כעין תדורו, מה דירה אחת ביום ואחת בלילה, אף סוכה אחת ביום ואחת בלילה. ורבנן, כדירה, מה דירה אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל, אף סוכה נמי אי בעי אכיל אי בעי לא אכיל (או שיאכל אכילת עראי שאינו חייב לאכלה בסוכה²¹²). אי הכי אפילו לילי יום טוב ראשון נמי .. נאמר כאן חמשה עשר²¹³, ונאמר חמשה עשר בחג המצות²¹⁴, מה להלן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות, אף כאן לילה הראשון חובה מכאן ואילך רשות, והתם מנלן, אמר קרא²¹⁵ בערב תאכלו מצת, הכתוב קבעו חובה".

ולהעיר, שהמקור לשתי סעודות, "אחת ביום ואחת בלילה", הוא

199	ראה פרש"י ויצא לא, נד. אמור כא,	207	סוכה כז, א. וש"נ.
200	זו. וראה גם תו"מ חנ"ז ע' 85. וש"נ.	208	ש"ע אדה"ז אר"ח סתרל"ט ס"ד.
201	שם, יח.	209	ראה גם תו"מ חנ"ז ע' 344. וש"נ.
202	תהלים קכח, ב.	210	שם ס"ב. וש"נ.
203	ראה לקו"ת שלח מב, רע"ד. ובכ"מ.	211	סוכה כז, א.
204	אמור כג, כד ואילך. פינחס כט, א ואילך.	212	שם כה, א (במשנה).
205	ויק"ר פכ"ט, ח.	213	אמור שם, לד ואילך. פינחס שם, יב.
206	תשא לד, כב.	214	אמור שם, ו. פינחס כח, יז.
207	פי' ראה טז, יג.	215	בא יב, יח.

ילדיו²⁷⁰ (שכו"כ מהם היו כבר לאחרי בר-מצוה), ולאחרי כן: "ויהיו בני יעקב שנים עשר"²⁷¹, היינו, שבלכתם ברחוב ניכר עליהם שהם "בני יעקב" — שלכן מייחסים אותם ליעקב, אף שיש להם יחוס עצמם, כיון שיעקב הי' להוט ("זיך געקאָכט") לחנך את בניו בדרך התורה, ללא נפק"מ אם זוהי "דמוקרטיא" או "דיקטטורא"... אין נפק"מ אם הם בני רחל ולא, או בני השפחות; כיון שהם הילדים שלו, מוטל עליו לחנכם בדרך הנכונה, ועאכו"כ כשמדובר אודות הנהגת הקטנים, הרי זה בודאי על אחריותו.

יעקב הי' אמנם מתמיד גדול, ולמד תורה י"ד שנה בבית מדרשם של שם ועבר²⁷², וגם לאח"ז, בצאתו מבית לבן, הי' "שלם בתורתו"²⁷³, כיון שבמשך כל הזמן התייגע שלא לשכוח את תלמודו, ולא עוד אלא שיתוספו אצלו ענינים חדשים בתורה (שהרי ע"פ דין לא די בכך שלא שוכחים מה שלמדו כבר, אלא צריך גם ללמוד ענינים חדשים); ונוסף לכך היז לו כו"כ צרות: "צרת לבן, צרת עשו .. צרת דינה וכו"²⁷⁴; אבל אעפ"כ, חס ושלום שיפגע הדבר בחינוך ילדיו!

ולדוגמא: בנוגע לדינה — צריך לידע שאין לה שייכות ל"בנות הארץ", וכאשר "ותצא דינה .. לראות בבנות הארץ"²⁷⁵, ובראותה אצל פלונית שמלה קצרה, חשבה אולי טוב הדבר גם עבורה — הי' זה חסרון כו' (וכהמשך הסיפור בחומש אודות מה שאירע כתוצאה מזה).

מדובר אמנם אודות דינה — לא אודות זקנתה שרה, שהיתה בזמנים אחרים, כשאברהם הי' מגייר את האנשים ושרה מגיירת את הנשים²⁷⁶, כי אם דינה, ילדה קטנה, קטנה גם בשכל וביראת שמים, שרוצה לראות את ה"אופנה" ("מאָדע") של "בנות הארץ", ואעפ"כ, הרי זה דבר בלתי-רצוי, כי האמת היא — שהיא לא צריכה ללמוד מבנות הארץ, אלא להיפך, שבנות הארץ צריכות ללמוד ממנה כו', אלא שפעולתה על בנות הארץ צריכה להיות בדרכי נועם ודרכי שלום.

וכיון שהתורה תובעת זאת — הרי זה סימן שיכולים לבצע זאת!

כשהקב"ה מעניק לבנ"י מתנה של ילדים — הרי הוא מעניק להם במתנה כשרונות הדרושים לחנך בעצמם את הילדים, או למצוא מחנכים טובים שיחנכו אותם כרצון הקב"ה.

270	וישלה לב, כג.	274	עה"ת וישלח לג, יח.
271	שם לה, כב.	275	פרש"י מקץ מג, יד.
272	ראה מגילה יז, א. הובא בפרש"י	276	וישלה לד, א.
273	עה"ת ס"פ תולדות.	277	בי"ר פל"ט, יד. הובא בפרש"י עה"ת
274	שבת לג, סע"ב. הובא בפרש"י		לך לך יב, ה.

ז' טפחים על ז' טפחים מורה על ז' המדות — שזהו ענין הקשור עם כללות עבודת האדם שעיקרה (לא ענין השכל, אלא) "סור מרע ועשה טוב"²⁶³, כי, "סור מרע" קשור עם מדת הדין והגבורה, "ועשה טוב" קשור עם מדת החסד, שהם עיקרי המדות, שהרי שאר המדות הם ענפי היראה והאהבה.²⁶⁴

וי' טפחים גובה²⁶⁵ מורה על כללות ציור הקומה של האדם, שיש בו עשר כחות פנימיים, שכל ומדות — דכיון ש"אדם עיר פרא יולד"²⁶⁶, לא די בענין המדות, אלא יש צורך גם בשכל שבמוח, שיהי' שליט על הלב. וכללות הענין בזה — שמדות הסוכה כוללים את כל מציאותו של האדם, בהתאם לענינה המיוחד של מצות סוכה, שמקיפה את כל מציאות האדם שנכנס כולו בתוך הסוכה²⁶⁷, ולא כמו שאר המצוות, כמו ציצית שהיא רק על "ארבע כנפות כסותך"²⁶⁸, וכן תפילין, על הזרוע והראש בלבד.

לח. וכל זה צריך לבוא בקליטה בפנימיות בשמע"צ:

בנוגע לכל ענין חדש — הנה בתחילה לא יודעים אם ועד כמה אפשר שענין זה יהי' חלק מחיי האדם כו'.

ועל זה נותנים יום מיוחד — שמע"צ — שבו לא יושבים בסוכה, ולא נוטלים ד' מינים, אלא כל ענינו הוא רק לקלוט את כל עניני חג הסוכות, שיהיו באופן ד"לכם".

וזהו גם הטעם לגודל השמחה — כי, דוקא כאשר עניני חג הסוכות באים בקליטה בפנימיות, אזי הוא שמח בשמחה אמיתית כו'.

לט. ולאחרי כן מכריזים במוצאי שמח"ת: "ויעקב הלך לדרכו", ובאופן ש"ויפגעו בו מלאכי אלקים"³⁵, הן מלאכי חוץ לארץ והן מלאכי ארץ ישראל²⁶⁹, שהמלאכים נעשים המשרתים שלו, והוא בעה"ב עליהם.

וההליכה לדרכו היא לא באופן שמסתפק בכך שהוא הולך בדרך התורה, ואילו בנוגע לבניו, טוען, שכיון שהם כבר לאחרי גיל בר-מצוה או בת-מצוה, הרי ההתערבות בחייהם היא היפך הדמוקרטיא... ודי בכך שעד עכשיו שלח אותם ל"סאָנדיי סקול" (בית-ספר ליהדות הפועל בימי ראשון בשבוע), אלא כפי שהי' אצל יעקב, שלקח עמו "את אחד עשר

ממ"ש²¹⁶ בנוגע ל"מן": "בתת ה' לכם בערב בשר לאכול ולחם בבוקר לשבוע",

[ועפ"ז יש לבאר בדרך אגב הסדר בדברי ר"א "אחת ביום ואחת בלילה", אף שלכאורה הול"ל "אחת בלילה ואחת ביום", כיון שחיוב האכילה בסוכה מתחיל בלילה²¹⁷ — כיון ש"תנא אקרא קאי"²¹⁸, ובקרא נזכר "לחם בבוקר לשבוע"],

וכיון שזהו שנוגע לסדר הנהגת האדם מצד הבריאות כו', ולא ענין ששייך לסוכות דוקא — יש לעיין אם הפלוגתא דר"א וחכמים היא רק בנוגע לחיוב האכילה בסוכה, אבל גם חכמים מודים שסדר הרגיל בהנהגת האדם בכל השנה הוא לאכול שתי סעודות ביום — כפי שמסתבר לומר מצד הכלל²¹⁹ דאפושי מחלוקת לא מפשינן, או שאין לחלק בין חיוב האכילה בסוכה לסדר ההנהגה במשך כל השנה ולומר שפליגי רק בדבר אחד, אלא הפלוגתא היא בכל הענינים, שכן, רק בנוגע לעניני הרשות, כמו בשטר, ניתן לחלק ולומר ש"אמנה שבשטר קא מסהדי" ולא "אכולה מילתא (דכתיב בי' אני פלוני כהן) קא מסהדי"²²⁰, אבל בעניני תורה, שכל תיבה היא בדיוק, ובפרט במשנה שנכתבה "דבר קצר" (כמ"ש הרמב"ם²²¹), מסתבר לומר שהפלוגתא היא "אכולה מילתא", ולא מסתבר שפליגי רק בנוגע לאכילה בסוכה, ולא בנוגע למספר הסעודות בכל השנה (אא"כ מוצאים במק"א בש"ס דאזלי לשיטתייהו)].

כז. והנה, בנוגע למנין "ארבע עשרה סעודות" — הקשו במפרשים²²²: כיון שבחג הסוכות יש שבעה ימים, ואי אפשר לשבעה ימים ללא שבת, ובשבת יש חיוב לאכול ג' סעודות — נמצא שיש חיוב לאכול בסוכה (לא רק י"ד, אלא) ט"ו סעודות?

[ולהעיר: בנוגע לענין — איתא בגמרא²²³ "מי שיש לו מזון שתי סעודות לא יטול מן התמחוי, מזון ארבע עשרה לא יטול מן הקופה", ואף שבשבת יש חיוב לאכול ג' סעודות — "הא מני רבי עקיבא היא דאמר עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות", והיינו, שאם הוא צריך לבריות

(216) בשלה טז, ח.

(220) כתובות כד, ב.
(221) בהקדמתו לפיהמ"ש (ד"ה אח"כ ראה).

(217) ראה גם מלאכת שלמה, יש סדר למשנה סוכה כאן. ועוד.

(222) מאירי, יש סדר למשנה סוכה כאן. ועוד. נסמנו באוצר מפרשי התלמוד לסוכה כאן (ע' תתקא ואילך).
(223) שבת קיח, א.

(218) ראה ריש ברכות: "מאימתי קורין את שמע בערבין", "מאי שנא דתנא בערבית ברישא, ליתני דשחרית ברישא, תנא אקרא קאי, דכתיב בשכבך ובקומך".

(219) נסמן בלקו"ש ח"ח ס"ע 408.

(266) איוב יא, יב.

(267) ראה גם תו"מ חנ"ח ע' 120. וש"נ.

(268) תצא כב, יב.

(269) ראה פרש"י ס"פ ויצא.

(263) תהלים לד, טו. לז, כז.

(264) תניא ספ"ג.

(265) נזכר גם שבענין הגובה ישנם ב' אופנים: מלמעלה למטה ומלמטה למעלה.

בשביל סעודה שלישית בלבד, ולולי זאת אינו צריך לבריות, אומרים לו "עשה שבתך חול ואל תצטרך לבריות", ויאכל רק שתי סעודות²²⁴.

אבל בנדו"ד, אי אפשר לומר שנזכרו רק י"ד סעודות, ולא ט"ו, בגלל העני שיש לו רק שתי סעודות לשבת — כי, חג הסוכות הוא בזמן ד"באספך מגרנך ומיקבך", ובזמן כזה, לא שכיח שיהי' עני מרוד כ"כ שיהי' לו מזון לי"ד סעודות בלבד, ולא לט"ו].

וכן הקשו²²⁵ לדעת הרמב"ם²²⁶ שגם ביו"ט יש חיוב לאכול ג' סעודות — שעפ"י יש חיוב לאכול בסוכה ט"ז סעודות (אא"כ חל יו"ט בשבת, שאז יצטרכו לאכול רק ט"ו סעודות).

ומהתירוצים על זה:

(א) רבי אליעזר לשיטתו — ש"אין לו לאדם ביום טוב אלא או אוכל ושותה או יושב ושונה .. כתוב אחד אומר²²⁷ עצרת לה' אלקיך, וכתוב אחד אומר²²⁸ עצרת תהי' לכם, רבי אליעזר סבר או כולו לה' או כולו לכם" (ורק בעצרת "הכל מודים .. דבעינן נמי לכם")¹⁴¹. וכיון שאם ירצה לעשות "כולו לה'", יוכל לבטל סעודת יו"ט ראשון ביום (משא"כ לילה הראשון שהוא חובה), ויתחייב רק בי"ג סעודות, ובצירוף סעודה ג' דשבת יתחייב בי"ד סעודות. וזהו שאומר ר"א "ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה", היינו לכל הפחות י"ד סעודות, שזהו מספר הסעודות הכי קטן (מינימום), שאי אפשר בלאה"כ.

(ב) סעודה שלישית בשבת יוצאים י"ח בכביצה או בכזית, וכיון שהחיוב בסוכה הוא רק על יותר מכביצה, נמצא, שאין חיוב לאכול סעודה שלישית בסוכה. ולכן אומר ר"א "ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה", כיון שסעודה שלישית דשבת שבה יכול לאכול כזית אינה חייבת בסוכה²²⁸.

כח. אך עדיין צריך ביאור (בתירוץ הב')

אע"פ שאכילת כזית אינה חייבת להיות בסוכה, יש סברא לומר שהכזית דסעודה שלישית דשבת שאוכלים כל השנה בבית, צ"ל בסוכה דוקא, מצד החיוב ד"תשבו כעין תדורו".

וע"ד שמצינו בגמרא²²⁹ לענין דפנות הסוכה, "שתים כהלכתן

(224) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סרמ"ב ס"ד.

(227) פ' ראה טז, ח.

(225) ראה יש סדר למשנה כאן.

(228) ראה אוצר מפרשי התלמוד לסוכה

(226) ראה טווא"ח סתקכ"ט בדעת הרמב"ם

כאן (ע' תתקב). וש"נ.

הלי' שבת פ"ל ה"ט. כלבו הלי' יו"ט (סנ"ח).

(229) סוכה ד, ב, ו, ב. וש"נ.

לו. והענין בזה²⁵¹:

השם "סוכה" — הוא גם מלשון ראי', כמ"ש בפירוש רש"י²⁵² בנוגע לשם "יסכה", "זו שרה .. שהכל סוכין ביפי".

והרי ידוע גודל מעלת הראי', שעל ידה נעשית התאמתות הכי גדולה, שלכן אינה דומה שמיעה לראי'²⁵³, כי, בשעה שהאדם ראה בעצמו את הדבר, הרי זה מונח ומתאמת אצלו באופן שלא שייך לערער על זה, וכמודגש בנוגע לכללות התומ"צ — שמעמד הר סיני הי' באופן ש"עניינו ראו ולא זר .. האש .. והלפידים כו"²⁵⁴; ועד"ז בנוגע לראיית השגחה פרטית, שלפעמים רואים בבירור בלי שום ספק שהקב"ה משגיח בהשגחה פרטית [וכמו אצל אלו שראו במוחש שהקב"ה הוציא אותם ממצר ושבי' באופן שלמעלה מדרך הטבע לגמרין], ולכן מובן מאליו שצריך להתנהג כרצונו של הקב"ה.

ועוד זאת, ש"סוכה" היא גם מלשון שמיעה, כמ"ש²⁵⁵ "הסכת ושמע ישראל", ולא סתם שמיעה, אלא שמיעה ("דערהערן"²⁵⁶) שפועלת גם ענין ההבנה וההשגחה והציות כו', כמ"ש²⁵⁷ "דבר כי שומע עבדך".

ועפ"ז: השם "סוכות" מתייחס לענין שבגללו נקבע היו"ט — "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל בהוציא אותם מארץ מצרים"²⁵⁸, שהם ענני הכבוד²⁵⁹, שהגנו על ששים ריבוא בני"י מכל הדברים הבלתי-רצויים שבמדבר, "נחש שרף ועקרוב גו"²⁶⁰, באופן שלמעלה מדרך הטבע לגמרין²⁶¹, והיינו, שהיו"ט דסוכות מורה ומלמד שהקב"ה משגיח על בני"י בהשגחה פרטית באופן שלמעלה מהטבע — שענין זה צריך להיות אצל בני"י הן באופן של ראי' והן באופן של שמיעה (כב' הפירושים שב"סוכה"), כידוע שיש מעלה בכל א' מהם, כמבואר בענין רואים את הנשמע ושומעים את הנראה²⁶².

לז. ויש להוסיף גם הרמז בנוגע למדות הסוכה — ז' טפחים על

ז' טפחים דאורך ורוחב, וי' טפחים גובה²⁵¹:

(251) בהבא לקמן — ראה גם "רשימות"

(258) אמור כג, מג.

(259) סוכה יא, סע"ב. תו"כ ופרש"י עה"פ.

(252) נח יא, כט.

(260) עקב ח, טו.

(253) ראה מכילתא יתרו יט, ט.

(261) נוסף לכן שעצם מציאותם של

(254) רמב"ם הלי' יסוה"ת רפ"ח.

"עננים" במדבר, מקום שאין יורדים בו

(255) תבוא כז, ט.

גשמים, הו"ע שלמעלה מהטבע.

(256) ראה סה"ש תש"ח ע' 225. וש"נ.

(262) מכילתא ופרש"י יתרו כ, טו. וראה

(257) שמואל"א ג, יו"ד.

תו"מ חמ"ז ע' 49. וש"נ.

יש רשימה קצרה של הצמח צדק²⁴⁰ בביאור דברי הגמרא "יד סעודות חייב אדם לאכול בסוכה" (שמדגישים המספר "יד סעודות", אף שהי' אפשר לומר רק "אחת ביום ואחת בלילה", ובמילא הי' מובן שצ"ל "יד סעודות), וז"ל:

ענין סוכה הוא ע"ד ה' צלך על יד ימינך²⁴¹, כי, ענין הסוכה היא — צל, ולכן צ"ל "צילתה מרובה מחמתה"²⁴² — כמו הצל שמקיף את האדם, אבל אינו נכנס בפנימיותו. והנה יד יש בו י"ד פרקין²⁴³. ואפ"ל ע"י י"ד סעודות הנ"ל ממשיכים "יד ימינך", כי המזון בא מבחי' ימין וחסד (ימין מקרבת²⁴⁴), כמאמר "הזן כו' בטובו בחן ובחסד כו'", ועי"ז נמשך ה' צלך על יד ימינך" (כיון שמדתו של הקב"ה היא "מדה כנגד מדה"²⁴⁵).

ויש להוסיף בזה כהנה וכהנה, אבל בינתיים יכולים לרעוב... וצריכים לטעום משהו ("איבערנאפן די האַרץ") — ענין התורה, שעז"נ²⁴⁶ "ותורתך בתוך מעי", באופן שהתורה נעשית "דם ובשר כבשרו"²⁴⁷, כך, שמציאותו של היהודי נעשית מציאות של תורה.

וענין זה ממשיכים על כל השנה, ומתוך שמחה — שתהי' שנת שלום ושנת שמחה, ועי"ז תומשך ברכת ה' בכל המצטרך לכל אחד מישראל ובני ביתו, כמ"ש²⁴⁸ "ונתתי גשמיכם בעתם וגו'", ועד לקיום היעוד²⁴⁹ "ואולך אתכם קוממיות", ע"י משיח צדקנו.

* * *

לח. כיון שצריכים עדיין להתפלת מעריב — ידובר הענין דלקמן בקיצור עכ"פ:

דובר לעיל (ס"ז-כה) שענינו של שמע"צ (כולל גם שמח"ת) הוא קליטת כל הענינים של חודש תשרי, ובמיוחד — קליטת הענינים של חג הסוכות, ולכן, יש להתבונן בענינו של חג הסוכות.

ובהקדים — שתוכן ענין הסוכה, כמ"ש²⁵⁰ "וסוכה תהי' לצל יומם מחורב ולמחסה ולמסתור מזרם וממטר", יכול להתבטא באופנים שונים, ואעפ"כ, בחרה התורה לבטא ענין זה בשם "סוכה".

(240) אוה"ת אמור ע' קפא. (241) תהלים קכא, ה. (242) ראה סוכה בתחלתה. (243) ראה סדר היום (בכוונת הקדיש). (244) ראה גם תקו"ז בהקדמה (ד, ב). תי"ט (מ, א). (245) סוטה מז, א. וש"נ. (246) סנהדרין צ, סע"א. וראה סוטה ח, ב ואילך. (247) תהלים מ, ט. (248) תניא פ"ה. (249) שם, יג. (250) ישע"י ד, ו.

ושלישית אפילו טפח": "וכן לשבת (אע"פ שצריך לשבת שלש מחיצות ליעשות רשות היחיד, שבת של סוכות מותר לסמוך על מחיצות הסוכה), מגו דהויא דופן לענין סוכה הויא דופן לענין שבת"²³⁰; ועד"ז בענינו, שאע"פ שסתם כזית אין חיוב לאכול בסוכה, הנה כשיוצאים בכזית י"ח סעודה שלישית דשבת, יתחייבו לאכול בסוכה. ובלשון הנ"ל: מיגו דהוי כזית קבע לענין שבת, הוי קבע לענין סוכה.

ועפ"ז נצטרך לומר, שכשאוכלים כזית ביו"ט, כיון שיוצאים בו י"ח סעודת יו"ט, הרי זה חייב להיות בסוכה, ואילו הפטור מסוכה באכילת כזית הוא רק בחול המועד, שבו אין חיוב דסעודת יו"ט. והרי לא אשתמיט תנא בשום מקום לומר כן.

כט. וכן צריך ביאור בעצם הענין שהחיוב דסוכה הוא רק באכילת יותר מכביצה, אבל פחות מזה פטור מסוכה²³¹:

בנוגע לשיעור דאכילת עראי שמותר לאכול חוץ לסוכה — איתא בגמרא²³²: "וכמה אכילת עראי .. אמר אביי כדטעים בר בי רב ועייל לכלה" (בבבוקר, כשהולכין לבית המדרש, ודואג שמא ימשכו השמועות, וטועם מלא פיו, דהיינו כביצה, דשיעור בית הבליעה כביצה).

ולכאורה יש להקשות על זה מדברי הגמרא²³³: "האוכל בשוק הרי זה דומה לכלב, ויש אומרים פסול לעדות (הואיל ואין מקפיד על כבודו אינו בוש לזלזל בעצמו וליפסל) .. (ו)הלכה כיש אומרים", שמזה משמע, שגם האוכל כזית במשך כל השנה כולה חייב לאכול (לא בשוק, אלא) בבית דוקא, וא"כ, מצד החיוב ד"תשבו כעין תדורו", חייבים לאכול הכזית בסוכה?

ולהעיר, שבתוס' הקשה על זה מדברי הירושלמי²³⁴ "ר"ש ברבי הוה אכיל בשוקא, חזי' ר"מ אמר לו, אין שבח לתלמיד לאכול בשוק, משמע דלאחר אין קפידא"; ולכאורה יש להוסיף ולהקשות על זה גם מדברי הגמרא בענין אכילת עראי, "כדטעים בר בי רב ועייל לכלה", שבפשטות היתה אכילה זו בעת ההליכה לביהמ"ד, דהיינו בשוק?

ל. ויש לבאר זאת ע"פ הדיוק בדברי הגמרא הנ"ל — כידוע שכל תיבה בתורה היא בתכלית הדיוק — שעפ"ז יתורצו כל השאלות.

וע"ד המדובר כמ"פ בנוגע לפירוש רש"י על התורה, שרש"י כתב פירושו באופן שלא יהי' צורך לעיין במפרשים כמו הרא"ם והגו"א

(230) שם ז, א (ובפרש"י). (231) שם כו, א (ובפרש"י, ותוד"ה תרת"י). (232) ראה שו"ע אדה"ז או"ח סתרל"ט (233) קידושין מ, סע"ב (ובפרש"י). (234) מעשרות פ"ג סה"ב. (232) שם כו, א (ובפרש"י, ותוד"ה תרת"י). (233) קידושין מ, סע"ב (ובפרש"י). (234) מעשרות פ"ג סה"ב.

והשפ"ח כדי להבין פשוטו של מקרא. — אם רוצים לקשר פירוש רש"י עם משנה או גמרא, זקוקים לפירוש הרא"ם וכיו"ב; אבל בנוגע לפשוטו של מקרא, הרי זה צריך להיות מובן מפירוש רש"י עצמו.

ועד"ז בנוגע לפירוש רש"י בש"ס, שמצינו ספרים שמתרצים את הקושיות של תוס' על רש"י — הנה בנוגע לקושיות שהם על אתר, בהכרח לומר שלשיטת רש"י אין זו קושיא מלכתחילה, או שרש"י מבהיר זאת בדיוק לשונו כו'.

לא. ובנוגע לענינו:

לכל לראש יש לדייק בדברי הגמרא בנוגע לאכילה בשוק — שלא נאמר "כל האוכל בשוק דומה כו'".

[ולהעיר, שאע"פ ש"אין למדין מן הכללות ואפילו במקום שנאמר חוץ"²³⁵, הרי בכל זאת יש נפק"מ לפועל אם נאמרה תיבת "כל" או לא].
וכן יש לדייק בדברי הגמרא בנוגע לאכילת עראי, "אמר אביי כדטעים בר בי רב ועייל לכלה" — (א) שענין זה אמר אביי, (ב) בנוגע ל"בר בי רב", (ג) ובנוגע להליכה "לכלה" דוקא.

לב. ויש לבאר דיוקים אלו — הא בהא:

הטעם שלא נאמר "כל האוכל בשוק דומה לכלב", הוא, כיון שיש אופן-מצב כו' שהאכילה בשוק אינה ענין של זלזול בכבודו שבגלל זה נפסל לעדות — כשיש סיבה שמצדיקה את האכילה בשוק.

ולדוגמא: "כדטעים בר בי רב" — "בר בי רב", דייקא, ולא סתם "קטלא קניא", שלכן יכולים ללמוד מהנהגתו בנוגע לשיעור אכילת עראי — שלהיותו "בר בי רב", הרי בודאי שאכילתו בשוק אינה בגלל שמזלזל בכבודו, אלא בגלל שיש לו סיבה שבגללה מותר לו לאכול בשוק.

מהי הסיבה שבגללה מותר ל"בר בי רב" לאכול אכילת עראי בשוק — "אמר אביי כדטעים בר בי רב ועייל לכלה":

בנוגע לאביי — מצינו בגמרא²³⁶ שרב אדא בר אבא "אמר להו לרבנן אדמגרמיתו גרמי בי אביי, תו אכלו בישרא [שמינא] בי רבא" (הי' רגיל לומר לתלמידים עד שאתם הולכים אצל אביי לגרם עצמות, כלומר ללמוד שלא לשובע, בואו ולמדו הלכות צהובות מרווחות אצל רבא).

ומהחילוקים שביניהם — שבאופן הלימוד אצל רבא, באריכות

הפלפול ושקו"ט כו' — לא היו יכולים לשער מלכתחילה כמה זמן יתארך משך זמן השיעור, ולכן היו צריכים לטעום משהו לפני השיעור, כדי שלא ירעבו; משא"כ באופן הלימוד אצל אביי, כמו לגרם עצמות, הי' מסודר לכתחילה משך זמן השיעור, כך, שידעו שלא יצטרכו לרעוב.

אמנם, חילוק זה הוא בנוגע לסדר הלימוד שהי' במשך כל השנה כולה, משא"כ בזמן שהיו באים "לכלה", אזי הי' הסדר אצל כולם שלא היו יכולים לשער מראש כמה זמן יתארך השיעור, ולכן, בבוקר, כשמהירו לילך לבית המדרש, ודאגו שמא ימשכו השמועות וירעבו, אזי הי' בר בי רב טועם מלא פיו — אכילת עראי — בלכתו בשוק.

וכיון שיש אופן שבו מותרת אכילת עראי בשוק²³⁷, ולא חייבים לאכלה בבית דוקא, שוב אין כאן חיוב של "תשבו כעין תדורו", ולכן מותרת אכילה כזו מחוץ לסוכה.

לג. ובנוגע לאכילת כזית בשבת ויו"ט, שלא אמרינן מיגו דהוי כזית קבע לענין שבת ויו"ט הוי קבע לענין סוכה (כנ"ל סכ"ח) — יש לומר שזהו לפי שענין הקביעות בנוגע לשבת הוא באופן אחר מענין הקביעות בנוגע לסוכה:

הקביעות דשבת היא בנוגע למאכל עצמו — כמו הקביעות לענין מעשר שתלוי בגמר מלאכתו²³⁸, היינו, גמר הפרי ע"פ טבע, ועד"ז בשבת, כדברי הגמרא²³⁹ ש"שבת קובעת בין בדבר שנגמרה מלאכתו בין בדבר שלא נגמרה מלאכתו", היינו, שגם דבר שלא נגמרה מלאכתו, הנה מצד החשיבות שהאדם מייחס למאכל שמייחדו לשבת, פועלת דעת האדם שנעשה במאכל ענין של קביעות.

אבל הקביעות בנוגע לסוכה היא (לא בנוגע למאכל, אלא) בנוגע להנהגת האדם — אם זהו דבר חשוב שדרכו לאכלו בדירתו דוקא, או שזהו דבר שדרכו לאכלו גם בשוק.

ולכן, אין לומר מיגו דהוי כזית קבע לענין שבת הוי קבע לענין סוכה — כי, הקביעות דשבת אינה משנה את מצב האדם, אלא את מצב המאכל, ואילו בנוגע לסוכה הרי זה להיפך, שלא נוגע שינוי מצב המאכל, אלא שינוי מצב האדם, ובנוגע למצב האדם, אין חילוק בין שבת ויו"ט לחול המועד.

לד. ויש להוסיף בענין י"ד הסעודות דסוכות — ע"פ "יינה של

תורה":

(238) ראה רמב"ם הל' מעשר רפ"ב. רפ"ג.
(239) ביצה לד, ב.

(237) ראה גם פי' ר"ת בתורה וי"א —
קידושין שם.

(235) עירובין כז, רע"א. וש"נ. וראה גם
אנציק' תלמודית בערכו (כרך א' ע' תרלג
(236) ב"ב כב, א (ובפרש"י).

ואילך). וש"נ.